

MUNKAERŐPIAC Miközben a kormányzat a választás előtti évben mindenképpen szeretne eredményeket felmutatni a foglalkoztatás bővítése területén, egyelőre csak a közfoglalkoztatás mértékének fenntartása, esetleg további növelése látszik biztosnak – írja cikkében a GKI Gazdaságkutató Zrt. kutatásvezetője

FOGLALKOZTATÁS: FELSZÍN ÉS MÉLY

A technikai fejlődés létszám-kiszorító hatása miatt tartós, általános, karakterisztikus munkahelyszám-növekedésben reménykedni nem más, mint utópia.

Adler Judit

Az Európai Unió évtizedekre visszamenőleg és előre nézve is kiemelt célnak tartja a foglalkoztatás bővítését, a munkanélküliség csökkentését. Teszi ezt a gazdasági-társadalmi folyamatok mélyebb elemzése nélkül, hangzatos új és újabb retorikai kifejezésekkel politikai jellegű biztatásként megfogalmazva a tagállamok számára.

Az Unió iránymutatásait a tagállamok engedelmesen magukévá teszik különféle tervezési dokumentumaikban. A valós folyamatokat elemezve azonban látható, hogy a tagállamok fejlettebb részének sikerül csak tartósan megfelelnie a foglalkoztatás bővítésére, a munkanélküliség csökkentésére vonatkozó elvárásoknak, a foglalkoztatással és munkanélküliséggel kapcsolatos problémák állandóvá váltak.

Vészhelyzet uniós szinten

A 2000–2010 közötti időszakra vonatkozó lisszaboni foglalkoztatási stratégia hármas célkitűzéséből 2008-ra hét tagállam teljesítette a 70 százalékos foglalkoztatási arányra vonatkozó, 15 országban érte el a nők foglalkoztatása a 60 százalékot, és az 55–64 évesek közül 12 tagállamban dolgozott minden második. A foglalkoztatás növelés legfőbb eszköze az atipikus foglalkoztatási formák terjedése volt, vagyis azonos munkamennyiségben több osztoztak (részmunkaidő, határozott időre szóló szerződések, távmunka, munkakörmegosztás).

Az EU egészében és a tagállamok többségében nőtt a foglalkoztatási ráta 12 év alatt, de a válság és egyéb problémák miatt mostanra az EU eltávolodott a kitűzött célok megvalósulásától. Az EU vezetői foglalkoztatási vészhelyzetről beszélnek, a 26 millió munkanélkültre legfeljebb 2 millió szabad munkahely vár. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) igazgatója szerint sincs vége a foglalkoztatási válságnak. Európában történelmi csúcson van a munkanélküliség, az Eurostat legfrissebb tanulmánya szerint a munkahelyek megőrzésével, illetve bővítésével kapcsolatosan a válságkezelés teljes kudarcáról lehet beszélni.

Ebből adódóan fel kell tenni a kérdést, hogy mi az oka a foglalkoztatás stagnálásának, csökkenésének, a munkanélküliség színvonalának időről-időre történő megemelkedésének. A lehetséges válaszok, magyarázatok közül azok a fontosabbak, amelyek általános tendenciaként, több tagállamban is jelen vannak, s ezeket árnyalják to-

FOTÓ: KALLIS GYÖRGY

Magyarországon 2012-ben 1,5 százalékkal nőtt a foglalkoztatási színvonal és a korábbi évhez képest stagnált a munkanélküliség

vább az egyes országok speciális problémái.

Az Európai Unió és tagállamai továbbra is alapvetően a bérből és fizetésből élők eddigiekben kialakult szisztémában gondolkodnak, és nem néznek szembe azzal a problémával, hogy az így értelmezett munkának tekintett tevékenységek közül egyre kevesebb van és lesz. Az adott munkamennyiség megosztása több munkavállaló között megköveteli, hogy a munka elég jövedelmező legyen ahhoz, hogy több munkavállalót is elfogadható életszínvonalon eltartson. Az EU szegényebb országaiban általában ez feltétel nem teljesíthető.

A technika kiszorító hatása

Az EU stratégiai irányító szervezetei nem néznek szembe azzal a problémával, hogy a műszaki-technikai haladás egyre inkább kiszorítja a hagyományos értelemben vett munkát és a termelőszektor csökkenő munkaerőkeresletét nem képes a szolgáltatások munkaerőigénye ellensúlyozni. Részben azért nem, mert e szegmensben is megjelent a technikai fejlődés létszám-kiszorító hatása, részben pedig a lakossági keresletként megjelenő személyi szolgáltatások iránti igényt a fejlettebb tagállamokban nem igazán sikerült a hagyomá-

nyos technikák alkalmazásával megszervezni, gazdasági-társadalmilag ellenőrzött keretek közé szorítani. Az elmúlt évtizedekben tapasztalt és várhatóan tovább erősödő létszám-kiszorító hatás mellett egyfajta utópia tartós, általános, karakterisztikus munkahelyszám-növekedésben reménykedni.

A gazdaságpolitikának – legyen az nemzeti, vagy uniós – egyelőre nincsen hatékony válasza a teljes foglalkoztatás biztosítására, a munkanélküliség tartós leszorítására. Az eddig használt eszközök alakíthatósága, a hangsúlyok időről-időre történő áthelyezése nem, vagy csak átmenetileg vezet eredményre. Hosszabb távon a probléma kezelése nyilván másfajta munkaértelmezés kialakítását és másfajta javadalmazási tech-

nikák kimunkálását igényli a lakosság megélhetésének biztosítása érdekében.

Önbecsapó látszateredmények

Visszatérve az itt és most a konkrét magyar foglalkoztatási helyzet értelmezéséhez, sajnálatos tényként állapítható meg, hogy a kormányzat által rendkívül erősen óhajtott foglalkoztatási eredmények felmutatása érdekében önbecsapó látszateredmények győzelmi prezentálására kerül sor.

Statistikai értelemben az Európai Unión belül, de egyéb nemzetközi összehasonlításokban is használatos mutatószámok szerint Magyarországon 2012-ben 1,5 százalékkal nőtt a foglalkoztatási színvonal és a korábbi évhez képest stagnált a

munkanélküliség. A felszínen jól mutató és kiválóan kommunikálható számok mögé nézve azonban kiderül, hogy korántsem olyan biztató a helyzet. A változások okát vizsgálva egyelőre a mesterséges állami beavatkozás következményeit, másfelől a munkaerőpiac nemzetközivé válását találhatjuk meg.

A jelenlegi kormányzat hatalomra kerülését követően némi hanykolódás után úgy döntött, hogy a korábbi kormányzat által megkezdett, az elsődleges munkaerőpiacra gyakorlatilag nem foglalkoztathatók számára nyújtott foglalkoztatási támogatást átalakítja és jelentősen kiterjeszti. Ennek nyomán 2012-ben jelentősen megemelkedett (2011 és 2012 I-XI hónapja között átlagosan 53,5 százalékkal nőtt) a közfoglalkoztatásban részt vevők száma. Ez az egyik – nagyobb súlyú – magyarító tényezője a munkaerő-felmérés szerinti foglalkoztatás bővülésnek.

A másik jelentős elem az Európai Unió munkaerő-piacának korábbiaknál jelentősebb megnyílása a magyar munkavállalók előtt, főleg a magyarok által leginkább kedvelt osztrák és német területeken. A magyarok külföldi munkavállalásának növekedése becslések szerint pár tízezer fővel növekedett 2012-ben. A pontos mérést nehezíti a munkaerő-felmérés nem kellően differenciált módszertana a tartós és az átmeneti

Szűkülő közsféra

A KÖLTSÉGVETÉSI szektor utóbbi id ben meghirdetett létszám-gazdálkodási stratégiája is a foglalkoztatottak számának sz kítését vetíti el re (a nyugdíjkorhatárt elér k kötelez nyugdíjba küldése és a státuszok zárolása). A nyugdíjba kényszerítettek egyedi elbírálás szerinti mentesítése nyilván kaotikus állapotokhoz vezet majd a kezdeti id kben, amikor egyszerre több ezer f kérelmét kellene elbírálni (vagy formálisan engedélyezni, aminek semmi értelme). A konstrukció finanszírozása is kidolgozatlan, az intézkedés bejelentése után folyik az ötleletelés az egészségügyben és az oktatásban nélkülözhetetlen nyugdíjas munkavállalók jövedelemszintjének meg rzését biztosító szisztéma kialakításáról. Valószínűleg a kialakult helyzetben a jogszabály visszavonása lenne a legbölcsebb.

külföldi munkavállalás mérésének esetében. Hivatalosan is hazai foglalkoztatottnak minősül az egy évnél nem régebben külföldön dolgozó, s mivel ez egy dinamikusan növekedő jelenség volt a közelmúltban, így ez növeli a hazainak tűnő foglalkoztatást is.

Az elmúlt évben szembetűnő különbség alakult ki a munkaerő-felmérés lakossági bevalláson alapuló és a cégek bevallásán és a KSH egyéb méréseken (pl.: NAV, OEP, ONYF) alapuló becsléseként mért intézményi statisztika számai között. Miközben a munkaerő-felmérés növekedést jelez, az intézményi statisztika csökkenést mér. Az intézményi statisztikában a közfoglalkoztatottak is megjelennek, a külföldön dolgozók viszont nem. Különösen kedvezőtlennek minősíthető a versenyszféra létszámvesztése összességében az ipari konjunktúra kedvezőtlen alakulásával.

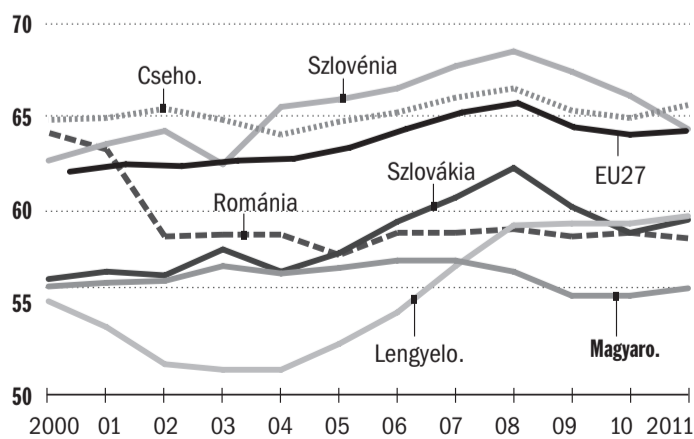
Miközben a kormányzat a választás előtti évben mindenképpen szeretne eredményeket felmutatni a foglalkoztatás bővítése területén, egyelőre csak a közfoglalkoztatás mértékének fenntartása, esetleg további növelése látszik biztosnak. A gazdaság egészében inkább a foglalkoztatás szűkülését előrevetítő tendenciák vannak túlsúlyban, ezért a foglalkoztatás szinten maradás (munkaerő-felméréssel mérve) pozitív jelenség lenne.

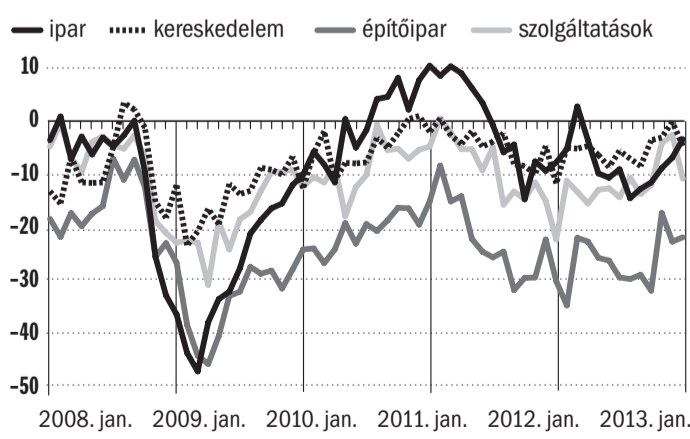
FOTÓ: EURO PRESS / FINISTOCK

Magyar hentes Németországban. Torz a statisztika

A 15–64 éves népesség foglalkoztatási rátája

Foglalkoztatási várakozások a vállalkozások körében

Az iparban javult a foglalkoztatási szándék

A GKI Gazdaságkutató Zrt. legutóbbi konjunktúraelemzése szerint 2013. első három hónapjára a foglalkoztatási szándék az iparban javult, elsősorban a kkv-szektorban. Az építőiparban nem változott, a szolgáltató és f leg a kereskedelmi cégek körében viszont romlott. Tehát inkább elbocsátásban, mintsem létszámvítésben gondolkodnak a válaszolók.